

"Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir."

(Buhari, "Fedailü'l-Kur'an", 21)

Hat: Davut Bektaş

31
KUR'AN EĞİTİMİ
ISSN: 1308-9595

TDV-İSTANBUL
MÜFTÜLÜĞÜ DERGİSİ

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
İSTANBUL ŞUBESİ ADINA
İMTİYAZ SAHİBİ VE YAYIN
YÖNETMENİ (SORUMLU)
Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ ve
YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Muteber Gülsefa UYGUR

EDİTÖR
Kâmil BÜYÜKER
kamilbuyuker@gmail.com
istanbul.dergi@diyanet.gov.tr

YAYIN EKİBİ
Abdurrahman AKBAŞ
Fatma BAYRAM
F. Hilâl FERŞATOĞLU
Fulya İBANOĞLU
Halime YILDIZ
Mehmet YÜKSEL
Meral GÜNEL

TASHİH
F. Hilâl FERŞATOĞLU

KAPAK RESMİ
Tuhfetü'l-Ahyâr
(Sinbâdnâme)

GRAFİK-TASARIM
Bora NEBİOĞLU
0551 120 18 60

WEB
istanbul.diyanet.gov.tr

BASIM YERİ ve TARİHİ
TDV Yay. Matbaası
Serhat Mah. 1256. Sokak No: 11
Ostim Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0312 354 91 31

İDARE YERİ
İstanbul Müftülüğü Ek Binası
Molla Fenari Mah. Vezirhan Cad.
Çemberlitaş-Fatih/İSTANBUL
0212 526 16 80 / 14-15
0505 314 69 78

YAYIN TÜRÜ
Yerel-Süreli

DAĞITIM
İsmail KORKMAZ
TDV. Yay. Mat. ve Tic. İşl.
İstanbul Fatih Kitabevi
Akşemseddin Mah. Akdeniz Cad.
No: 109 Fatih/İstanbul
0 212 621 80 17

Yayınlanan yazıların hukuki-bilimsel sorumluluğu yazarlara aittir.Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Din ve Hayat Dergimiz yola çıkışının 2. sayısında "Yaratan Rabbi'nin adıyla oku" hitabının muhatabı olarak Kur'an-ı Kerim sayısı hazırlamıştı (2007). Şimdi 31. sayısında "Sizin en hayırlınız Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir" nebevî öğüdüne kulak veriyor ve Kur'an Eğitimi dosyası ile bu alana dair sözü olan isimleri bir araya getiriyor.

Kur'an Eğitimi bugün çok boyutlu ve alan olarak hayatın çok farklı kesimlerini içine alan cepheleriyle üzerinde düşünülmeyi ve konuşulmayı hak ediyor. Çünkü bugün Kur'an eğitiminde mekân, zaman, yaş faktörü ortadan kalkmıştır ve bu yeni alanlara dair yeni meseleler ortaya çıkmıştır. Hazırladığımız dosya bunun için çok önemli.

Dergimiz İstanbul Müftüsü Prof. Dr. Hasan Kâmil Yılmaz'ın yazısı ile başlıyor. İslam'ın doğuşundan bugüne kadar geçen sürede Kur'an Eğitimi serüvenimizi Yrd. Doç. Dr. Mustafa Öcal özetledi. Kur'an Öğretimi ve Ahlak konusunu ise Prof. Dr. M. Şevki Aydın kaleme aldı. Medeniyetimizin önemli Kur'an merkezi olan Darü'l-kurraları ve Evliya Çelebi Seyahatnamesinde geçen Darü'l-kurraları ise Prof. Dr. Nurettin Gemici yazdı. Toplumsal ve kültürel açıdan hafızlık konusunu Prof. Dr. İhsan Toker değerlendirirken, dünya müslümanlarının hafızlık tecrübelerini ve metodlarını Yrd. Doç. Dr. Hatice Şahin Aynur yazdı. Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kılıç İmam Hatiplerde Kur'an Eğitimini kaleme alırken, Din Öğretimi Genel Müdürü Nazif Yılmaz Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı örgün eğitim kurumlarında Kur'an eğitimini ve hâfızlık konusunu değerlendirdi. Kur'an'la irtibatını bir şekilde devam ettiren görme engelliler, cezaevlerinde hüküm giymiş insanlar da dosyamızda konu edildiler. Medeniyetimizde Kur'an eğitimine başlama, yani "Bed-i Besmele" merasimi, hatıratlarda, romanlarda, sinemada Kur'an eğitiminin yansımaları da kıymetli yazarlarımızca değerlendirildi.

Dosyamızda çok önemli isim ve konuların yanı sıra Dr. Tayyar Altıkulaç, Hafız Osman Şahin, Yrd. Doç. Dr. Fatih Çollak, Yahya Kutluoğlu gibi isimlerle Kur'an eğitimi tecrübelerine dair önemli mülakatlar gerçekleştirdik. Yine Kur'an eğitim ve öğretimine hizmeti geçmiş Hasan Akkuş, Hafız Ali Üsküdarlı, Süleyman Hilmi Tunahan, Mehmet Rüştü Aşıkkutlu, Rahmi Şenses gibi bazı kıymetli isimleri de dergimizin sayfalarında konuk ettik.

32. sayımızın hazırlıkları devam ederken, hayatımızın her anının Kur'an'la hemhâl olması temennisi ile sizleri Kur'an Eğitimi dosyamız ile başbaşa bırakıyoruz.

Kâmil BÜYÜKER

8 İSLÂM'IN BAŞLANGICINDAN CUMHURİYET DÖNEMİNE KADAR KUR'AN EĞİTİM VE ÖĞRETİMİ

20 KUR'AN ÖĞRETİMİ VE AHLÂK

42 MİLLETİMİZİN MANEVÎ HAYATINA REHBERLİK HUSUSUNDA KUR'AN KURSLARININ ROLÜ

84 FEM-İ MUHSİN: İMAM HATİPLERDE KUR'AN EĞİTİMİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME

108 BİR İHTİŞAMLI BAŞLANGIÇ: "BED-İ BESMELE"

132 HATIRATLARDA KUR'AN EĞİTİMİ

4 KUR'AN'LA DİRİLMEK İÇİN
Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ

14 HZ. PEYGAMBER DÖNEMİNDE KUR'ÂN ÖĞRETİMİ
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN

24 DÂRÜ'L-KURRÂ VE EVLİYA ÇELEBİ'NİN SEYAHATNÂME'SİNDE DÂRÜ'L-KURRÂLAR
Prof. Dr. Nurettin GEMİCİ

32 Dr. Tayyar ALTIKULAÇ
ile Söyleşi

38 CUMHURİYET'İN KURULUŞUNDAN GÜNÜMÜZE KUR'AN KURSLARININ GEÇİRDİĞİ MERHALELER
Yrd. Doç. Dr. Kâmil COŞTU

47 MUS'ABÜ'L-HAYR...
Meral GÜNEL

52 Hâfız Osman ŞAHİN
ile Söyleşi

59 TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL ÖNEMİ AÇISINDAN HÂFIZLIK
Prof. Dr. İhsan TOKER

63 HÂFIZLIK GELENEĞİNİNİN GÜNÜMÜZDEKİ METODLARI
Yrd. Doç. Dr. Hatice ŞAHİN AYNUR

68 MÜSTAĞNİ KUR'AN TALEBESİ
Osman EGİN

70 Yrd. Doç. Dr. Fatih ÇOLLAK
ile Söyleşi

78 ÇOCUKLARIMIZA KUR'ÂN'I NASIL SEVDİRELİM VE ÖĞRETELİM?
Prof. Dr. Mehmet Emin AY

89 MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖRGÜN EĞİTİM KURUMLARINDA KUR'AN ÖĞRETİMİ VE HÂFIZLIK
Nazif YILMAZ

95 KUR'AN EĞİTİMİNİN KALİTESİNDE ÖĞRETİCİ YETERLİLİĞİNİN ÖNEMİ
Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ

100 M. Yahya KUTLUOĞLU
ile Söyleşi

116 HATİM ETMİŞ ÇOCUKLAR GELİNLİK GİYMİŞ "ÂMİN!" DİYORLAR
Fulya İBANOĞLU

120 DERSİMİZ: KUR'AN, MEKÂNIMIZ: CEZAEVİ
Halime YILDIZ

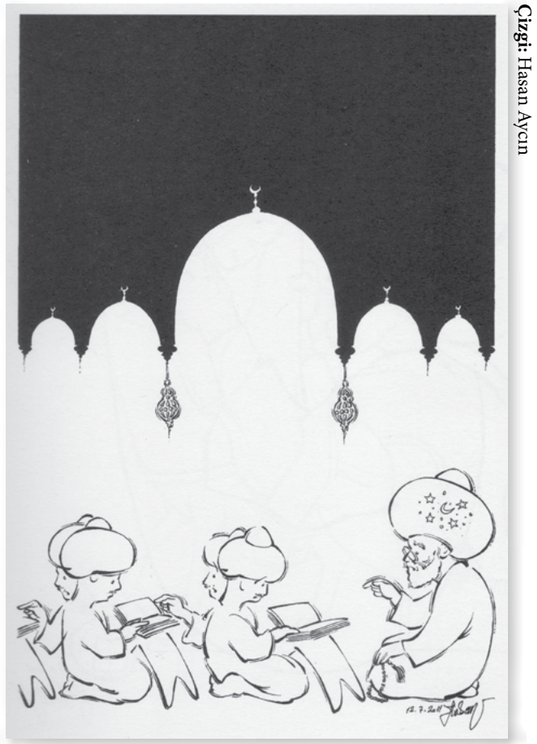
124 KİTABA TUTUNANLAR
Fatma BAYRAM

126 ÖRNEKLERİYLE KABARTMA KUR'AN-I KERİM VE ÖĞRETİMİ
Yrd. Doç. Dr. Mustafa BAŞKONAK

138 ROMANLAŞAN SİYER'DE KUR'AN EĞİTİMİ
Gönül YONAR

144 TÜRK SİNEMASINDA KUR'AN EĞİTİMİ
Hilâl TURAN

149 KİTAPLIK
Kâmil BÜYÜKER

Çizgi: Hasan Aycın

FEM-İ MUHSİN: İMAM HATİPLERDE KUR'ÂN EĞİTİMİNE DÂİR BİR DEĞERLENDİRME*

Yrd. Doç. Dr. Mustafa KILIÇ
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Kur'ân-ı Kerîm'in usulüne uygun olarak okunabilmesi için yapılan çalışmalarda ehil bir hoca (fem-i muhsin), bu eğitimin en temel unsuru olarak kabul edilmektedir. Türkiye'de Kur'ân eğitimi veren kurumlar arasında öğrenci sayısı itibariyle imam hatip ortaokulları ve Anadolu İmam Hatip Liseleri, Kur'ân eğitiminin merkezinde yer almaktadır. Bu nedenle yazımızda Kur'ân eğitiminde fem-i muhsinin yeri ve imam hatiplerde bu eğitimin durumu öğretmenler temelinde ele alınacaktır.

Kur'ân-ı Kerîm Tilâvetinde Tecvid'in Önemi

Hz. Peygamber (s.a.v.), Kur'ân-ı Kerîm'in sadece anlama odaklanan düz bir metin olmadığına, onun lafzının ve okuma biçiminin de önem arz ettiğine pek çok hadis-i şerifinde işaret etmiştir. Allah Resûlü (s.a.v.)'in, Kur'ân tilâvetinin okuma usulleri diyebileceğimiz tecvidi sadece Kur'ân okurken uygulaması; Kur'ân-ı Kerîm'in teganni ile duygulu bir şekilde okunmasını istemesi; bu şekilde Kur'ân okuyan sahabesini övmesi; ashabından Kur'ân dinlemek istemesi; Kur'ân öğrenmeleri için ashabını -okuma yazma bilen başkaları da bulunduğu halde- dört kişiye yönlendirmesi Kur'ân-ı Kerîm'in lafzının ve onu okuma biçiminin büyük önem arz ettiğine delalet eden önemli göstergelerdendir. Aksi takdirde Kur'ân-ı Kerîm'in de diğer Arapça metinler gibi okunması yeterli görülürdü.

Kur'ân-ı Kerîm'in lafzî îcazının kendisini okuyanların dilinde hayat bulması için, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in öğrettiği şekilde okunması önem arz etmektedir. Ayrıca Kur'ân'ın başka Arapça metinlerle karışmasını önlemek maksadıyla da yine Efendimiz'in öğrettiği şekilde tecvid kurallarına riayet edilerek okunması gerekmektedir. Zira İslam âlimlerinin geneli, tecvid kuralları uygulanarak okunan tek metnin, Kur'ân-ı Kerîm olduğunu belirtmiştir. Buna göre tecvid, okunan metnin Kur'ân olup olmadığını dinleyenlerin anlamasını sağlayacak önemli bir ölçüttür. Elbette ki tecvidin tek amacı bu değildir. Tecvid, Kur'ân lafızlarını okurken metne akıcılık katmakta ve Kur'ân-ı Kerîm'in gönüllere tesir gücünü arttırmaktadır. Bu nedenle Kur'ân-ı Kerîm'in, Peygamber (s.a.v.)'in ashab-ı kirama öğrettiği üzere tecvid kurallarına riayet ederek teganni ile tertîl üzere okunması, hem Kur'ân'ın mucizevî yönünün dillerde tecessüm etmesine vesile olmakta hem de onun muhafazasına önemli bir katkı sağlamaktadır.

Kur'ân Eğitiminde Fem-i Muhsin'in Yeri

Hz. Peygamber, nübüvvet görevi boyunca insanlara Kur'ân okumuş ve öğretmiş, onun Kur'ân tilâveti, bütün müminler için örneklik teşkil etmiştir. O, bir taraftan Kur'ân okurken dikkat edilecek hususları ashabına uygulamalı olarak öğretirken, diğer taraftan da Kur'ân'ın nasıl okunması gerektiğini hadislerinde açıklıyordu. Kur'ân okumayı öğrenmeleri için müminleri teşvik ediyor, okudukları her harf için kendilerine ecir verileceğini bildiriyor, onu öğrenen ve öğreten kimselerin toplumun en hayırlılarından olduğunu beyan ediyordu.

Ashabın bir kısmına Kur'ân'ı bizzat kendisi öğreten Allah Resûlü (s.a.v.), kendisine ulaşamayan kimseleri veya kendisinin ulaşamadıklarını ise Kur'ân öğrenmeleri için, yetiştirdiği bazı öğrencilerine yönlendirmiştir. Onlardan, Kur'ân'ı özellikle Abdullah b. Mesud, Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Sâlim, Muaz b. Cebel ve Übey b. Ka'b'dan (r.a.) öğrenmelerini istemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in müminlerden Kur'ân'ı, okuma yazma bilen herhangi bir kişiden değil de özellikle bu dört kişiden öğrenmelerini istemesi, Kur'ân tilâvetinin, diğer Arapça metinlerin okunuşundan birtakım farklılıklar arz ettiğini gösteren önemli bir işaret kabul edilmektedir. Bu yönlendirmesiyle Efendimiz'in, Kur'ân eğitiminde ehil bir hocanın (fem-i muhsin) önemine de vurgu yaptığı görülmektedir. Zira kaynaklar Kur'ân eğitiminin, teorik ve pratik olmak üzere, iki bölüme ayrılabileceğini söylemektedir. Kıraat ve tecvid âlimleri, bu eğitimin harflerin mahreç ve sıfatları ile diğer tecvid konularının bilinmesi gibi teorik olan bölümünün kitaplardan öğrenilebileceğini; ancak öğrenilen bilgilerin usulünce uygulanabilmesi için mutlaka ehil bir hocaya ihtiyaç bulunduğunu ısrarla vurgulamaktadır. Hoca ile birlikte sürdürülen eğitimde de iki metodun bulunduğu, başarılı bir Kur'ân eğitimi için söz konusu metotların her ikisinin de birlikte uygulanması gerektiği ifade edilmektedir. Bunlar, hocanın okuyup öğrencinin dinlemesini ifade eden semâ ile öğrencinin okuyup hocanın dinlemesini ve talebenin hatalarını düzeltmesini içeren arz metotlarıdır.

Kur'ân öğretimi, hocadan bağımsız düşünülebilecek bir eğitim değildir. Bu nedenle öğrencilere usulüne uygun Kur'ân okuyabilme becerisinin kazandırılabilmesi, her şeyden önce alanında uzman bir hocanın varlığına bağlıdır. Zira harflerin kendi mahreçlerinden, sıfatlarına uygun olarak telaffuz edilebilmeleri ve tecvid ilminin diğer kurallarının usulünce uygulanabilmesi ancak bu işte uzman bir hoca ile uzun süre birlikte çalışılarak kazanılabilecek becerilerdendir. Kur'ân tilâvetiyle ilgili pek çok mesele de yine hocayla birlikte çalışılarak elde edilebilecek özellik arz etmektedir. Kur'ân eğitiminde ehil bir hocanın bu önemini vurgulamak üzere bazı araştırmacılar, İslâmî ilimler içinde hocaya en çok ihtiyaç duyulan alanın, Kur'ân eğitimi olduğunu ifade etmişlerdir. Gerek kaynaklarda gerekse hâtırat türü eserlerde bu yargıyı doğrulayan pek çok ifade bulunmaktadır.

İmam Hatiplerde Kur'ân Eğitimi

Ülkemizde Kur'ân eğitimi resmî olarak Diyanet İşleri Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğrenim Kurumu tarafından yürütülmektedir.

> “Kur’ân öğretimi, hocadan bağımsız düşünülebilecek bir eğitim değildir. Öğrencilere usulüne uygun Kur’ân okuyabilme becerisinin kazandırılabilmesi, her şeyden önce alanında uzman bir hocanın varlığına bağlıdır.”

Bu kurumlar içinde Kur’ân eğitimi alan öğrenci sayısı en çok Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı kurumlarda bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullar içinde de Kur’ân-ı Kerîm dersini meslek dersleri çerçevesinde alan öğrenciler, bir milyonu aşan mevcudu ile imam hatip ortaokullarında ve Anadolu İmam Hatip Liseleri’nde bulunmaktadır. İmam hatiplerde okuyan öğrencilere, Kur’ân tilâveti becerisinin en iyi şekilde kazandırılması, toplumumuzun önemli bir bölümünün Kur’ân-ı Kerîm’i usulüne uygun olarak okuyabilmesine katkı sağlayacaktır. Türkiye’deki ilahiyat fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin kâhir ekseriyetinin, Anadolu İmam Hatip Liseleri’nden geldiği bilinmektedir. İmam hatiplerdeki öğrencinin Kur’ân tilâvetindeki başarısı arttırıldığında, ilahiyat fakültelerindeki seviye de yükselecektir. Anadolu İmam Hatip Liseleri’nden mezun olan öğrencilerin bir kısmının imam-hatip olarak görev yaptığı göz önünde bulundurulduğunda imam hatiplerdeki Kur’ân eğitiminin önemi daha bariz bir şekilde gün yüzüne çıkmaktadır.

Toplumumuzun Kur’ân eğitimine verdiği önem tartışılmaz bir gerçektir. Bununla birlikte insanımızın Kur’ân tilâvetini daha doğru bir şekilde yapabilmesi için bazı çalışmalar gerekmektedir. Bu çerçevede bizi en hızlı yoldan sonuca götürecek işin, İmam Hatiplerde Kur’ân-ı Kerîm dersleri veren öğretmenlere yönelik çalışmalar yapmak olduğu görülmektedir. Şüphesiz Kur’ân eğitiminde başarıyı etkileyen pek çok etken bulunmakla birlikte bunların en önemlisinin alanında uzman bir hoca olduğu kabul edilmektedir. Çeşitli vesilelerle söz konusu kurumlarda öğretmen ve idareci olarak çalışan hocalarımızla mülakatlar yapılıp fikir alışverişinde bulunulmaktadır. Bu konuşmalarda ifade edilen hususların akademik olarak da tespit edilebilmesi amacıyla 2014 yılında, İstanbul Anadolu Yakası’nda bulunan imam hatip ortaokullarında ve Anadolu İmam Hatip Liseleri’nde Kur’ân-ı Kerîm derslerine giren iki yüz elli kadar öğretmenimize bir anket çalışması yapılmıştır. Yazının kalan bölümünde hem öğretmen ve idarecilerle birebir görüşmelerden elde edilen izlenimler, hem söz konusu anket çalışmasından toparlanan veriler hem de ankette öğretmenlerin önerilerinden derlenen istekler değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Bu yolla imam hatiplerde Kur’ân eğitiminin mevcut durumu ortaya konulacak ve bunun daha iyi hale getirilebilmesi için yapılması gereken bazı hususlara işaret edilecektir.

Söz konusu araştırmaya katılan öğretmenlere imam hatip ortaokullarındaki ve Anadolu İmam Hatip Liseleri’ndeki öğrencilerin Kur’ân okuma seviyelerinden memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %85’i bu okullardaki Kur’ân eğitiminin mevcut seviyesinden memnun olmadıklarını ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin, öğrencilerin Kur’ân derslerine gösterdiği ilgiden duyduğu memnuniyet de sorgulanmış; neticede öğretmenlerin, konuyla ilgili memnuniyet ortalamasının %57 olduğu tespit edilmiştir. Esasen öğretmenlere verilecek destek seminerleri ile hem öğrencilerin Kur’ân tilâveti seviyelerinin yükseltilmesinin hem de onların Kur’ân dersine olan ilgilerinin canlandırılmasının önemli ölçüde temin edileceği söylenebilir. Zira her iki durumun da öğretmenlerin yeterlik alanlarıyla ilgili olduğu görülmektedir.[1]

Yapılan anket çalışmasında öğretmenlere, Kur’ân derslerinde uzman bir hocanın sınıf başarısındaki rolü sorulmuştur. Verilen cevapların ortalamasına göre, bu derslerde hocanın sınıf başarısına etkisinin %78 olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğretmenlerin, Kur’ân derslerinde sınıf başarısı ile kendi yeterlik ve performanslarının önemli ölçüde bağlantılı olduğunun bilincinde olduklarını göstermektedir. Onlardan bir grup, kendi öğrenciliklerinde aldıkları Kur’ân eğitiminin yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Nitekim ankete katılan öğretmenlerin ortalama bir değerle %70’i, teorik ve pratik açılardan tecvid konularında bazı eksiklerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler, ideallerindeki Kur’ân hocalarıyla mukayese edildiklerinde kendilerini %65 oranında yeterli görmektedirler. Bu durum, ilahiyat fakültelerinde yürütülen Kur’ân eğitiminin niteliği konusunda da birtakım çalışmaların yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öğretmenlere, Kur’ân eğitimi konusunda uzman bir hocanın desteğine ihtiyaç duyup duymadıkları sorulmuş; bunların %81’i söz konusu yardıma ihtiyacının olduğunu ifade etmiştir. Kendilerine yönelik bir destek programı düzenlenmesi halinde öğretmenlerin %82’si bu derslere katılacaklarını belirtmişlerdir. Yukarıda, hocanın okuyup öğrencinin dinlemesinin (semâ), Kur’ân eğitiminde önemli bir metot olduğu ifade edilmişti. Araştırmada, öğretmenlerin Kur’ân derslerinde bu yöntemi hangi sıklıkla uyguladıkları da sorgulanmıştır. Buna göre öğretmenlerin yarısının derslerde yeterli sıklıkla Kur’ân okumadıkları saptanmıştır. Ankette, öğretmenlerin çoğunun (%68) resmî dersler dışında öğrencilerin Kur’ân eğitimine katkı sağlamak amacıyla düzenli olarak ek çalışma yapmadıkları belirlenmiştir. Elbette hiçbir öğretmen böyle bir çalışma yapmaya zorlanamaz. Ancak gerek Kur’ân eğitiminin kendisine has yapısından gerekse sınıfların durumu açısından öğrencilerin Kur’ân tilâvetlerini daha iyi seviyelere taşıyabilmek için kurslar düzenlenmesi gerektiği anketin öneriler kısmında bazı öğretmenler tarafından ortaya konulmuştur. Öğretmenlere yönelik düzenlenecek seminer programlarının başarılı bir şekilde yürütülmesinin hem resmî derslerdeki verimliliği arttıracağı hem de öğretmenlerin motive edilerek öğrencilere yönelik ek çalışmalar yapmalarına vesile olunacağı düşünülmektedir.

Ankette, öğretmenlerin söz konusu kurumlardaki Kur’ân eğitiminin seviyesinin yükseltilebilmesi için önerilerini yazabilecekleri bir bölüm oluşturulmuştur. Burada öğretmenlerimizin yazdığı öneriler şu şekilde özetlenebilir: Ankete katılanların bir bölümü, imam hatiplerde okutulan Kur’an derslerini sadece ehil olan öğretmenlerin okutmasının, hatta bu dersin hocalarının yeterliklerinin kontrol edilmesinin faydalı olacağını belirtmişlerdir. Özellikle imam hatip ortaokullarındaki Kur’ân derslerine ayrılan haftalık ders saatinin az, sınıf mevcutlarının ise söz konusu ders için fazla olduğunu; ayrıca müfredattaki ezber miktarının da azaltılmasının gerekliliğini ortaya koymuşlardır. Derslerde teknolojik imkânlardan yararlanmanın verimliliği artıracağını, bunu sağlamak için de öğretmenlerin kullanabileceği materyallerin hazırlanıp bunların kullanımıyla ilgili seminerlerin verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, öğrencilerin Kur’ân derslerine olan ilgilerini arttırmak için kısa film yapımı, çeşitli yarışmalar düzenlenmesi, alanında uzman hocaların konferanslara davet edilmesi gibi bir dizi etkinliğin yapılmasını önermişlerdir. Velilerle yapılacak görüşmelerde onlara meselenin öneminin anlatılmasının, öğrencilerin Kur’ân derslerindeki motivasyonlarını arttıracağını ileri sürmüşlerdir. Onlar, imam hatiplerde hâfızlık yapmak isteyen öğrenciler için imkân ve uygun ortamların sağlanması gerektiğine de işaret etmişlerdir.

Sonuç

Kur'ân-ı Kerîm lafız-mana bütünlüğü içinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in en büyük mucizesidir. Kur'ân, sadece kendisini dinleyen müminleri değil, inanmayanları bile etkileyebilen ilâhî kelamdır. Bu özelliği ile o, tarih boyunca sayısız insanın imanla müşerref olmasına vesile olmuştur. Onun Allah katından inzâl edildiğine inanmayan Arap edipleri bile, Kur'ân'ın bu mucizevî yönünü itiraf etmek mecburiyetinde kalmışlardır. Beşer, onun bir benzerini vücuda getirme hususunda bugüne kadar aczini itiraf etmekten öteye geçememiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'in okunuşu, diğer Arapça metinlerden birtakım farklılıklar arz etmektedir ki bunlar, bizzat Hz. Peygamber tarafından ashabına uygulamalı olarak öğretilmiştir. Kur'ân'ın usûlüne uygun okunmasının, onun söz konusu mucizevî yönünü canlı tutacağı; ayrıca Kur'ân'ın başka metinlerle karıştırılmasına engel olacağı, dolayısıyla aslına uygun olarak muhafazasına önemli bir katkı sağlayacağı görülmektedir. Bu uğurda Kur'ân eğitiminin en önemli unsurunun fem-i muhsin olduğu, Kur'ân eğitiminde istenen düzeyde bir eğitimin her şeyden önce ehil bir hocaya bağlı olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle imam hatiplerdeki Kur'ân eğitiminin daha iyi seviyelere taşınabilmesinin, bu kurumlarda Kur'ân dersleri veren öğretmenlerin düzenlenecek seminerlerle desteklenmesinden geçtiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda söz konusu kurumlara meslek dersleri öğretmeni yetiştiren ilahiyat fakültelerindeki Kur'ân eğitimine yönelik bazı çalışmaların yapılması gerektiği de ortaya çıkmaktadır.

İmam hatiplerde Kur'ân dersleri veren öğretmenlere yönelik yapılan anket çalışmasında onların genelinin öğrencilerin Kur'ân tilâvetinde ulaştıkları seviyeden ve Kur'ân derslerine gösterdikleri ilgiden memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin çoğunluğunun Kur'ân eğitimiyle alakalı pek çok konuda, olumlu tavır ve yaklaşım içinde oldukları görülmüş; kendi eksiklerini ortaya koymakla birlikte bunların telafisi için istekli oldukları belirlenmiştir. Ayrıca öneriler bölümünde, ortaya koydukları sorun ve bunların çözümü için ileri sürdükleri görüşlerden, çalıştıkları kurumlardaki Kur'ân eğitimini daha iyi hale getirmek için gayretli oldukları anlaşılmaktadır. Buna göre bir taraftan imam hatiplerdeki Kur'ân eğitiminin daha iyi hale getirilebilmesi için yapılması gerekenlerin tespitinde onların tecrübelerinden istifade edilmeli, diğer taraftan da onların kendilerini geliştirme yönündeki istek ve azimleri destek programları ile değerlendirilmelidir. Öğretmenlerin geliştirilmesine yönelik düzenlenecek seminerlerin, eğitime doğrudan etki edecek önemli çalışmalar olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından Kur'an eğitimi alanında öğretmenlere yönelik düzenlenen destek seminerlerinin geliştirilerek sürdürülmesinin, imam hatiplerdeki Kur'ân derslerinin verimliliğini arttıracağında şüphe bulunmamaktadır. Genel olarak bütün okullarda özelde ise imam hatiplerde Kur'ân eğitiminin istenen seviyelere ulaştırılabilmesi için öğretmenlere yönelik düzenlenecek takviye programlarına eğitimle ilgilenen sivil toplum kuruluşlarının da destek vermesi önem arz etmektedir. Zira bu uğurda ne kadar çok öğretmene ulaşılabilirse, hedefe o oranda yaklaşılmış olacaktır. Sağlıklı bir Kur'ân tilâveti kazanımının kısa sürede mümkün olmadığında ittifak bulunmaktadır. Bu nedenle düzenlenecek seminerlerin süresinin bu durum göz önünde bulundurularak planlanması gerekmektedir. Son olarak, imam hatiplerde görev yapan öğretmenlerin branşlaşmalarına imkân sağlanmasının, bu alandaki pek çok soruna kalıcı bir çözüm getireceği görülmektedir. ■

DİPNOTLAR

* Bu yazı şu makaleden uyarlanmıştır: Kılıç, Mustafa, "İmam-Hatip Ortaokul ve Liselerinde Kur'ân Eğitimi Üzerine Bir Araştırma", Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı/cilt 47, s. 69-106. Yazıda ele alınan konularla ilgili detaylı bilgi ve kaynak(ça) için söz konusu makaleye bakınız.

1 Esasen Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü üç yıldır ülkemizin pek çok yerinde bu çerçevede seminerler düzenlemektedir. Bu programların geliştirilerek devam ettirilmesi, İmam Hatiplerdeki Kur'ân derslerinin verimliliğini arttırmaya vesile olacaktır.

"Maarifsiz millet yaşamaz."
Hat: Necmeddin Okyay

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖRGÜN EĞİTİM KURUMLARINDA KUR'AN ÖĞRETİMİ VE HÂFIZLIK

Nazif YILMAZ
Milli Eğitim Bakanlığı
Din Öğretimi Genel Müdürü

Milli Eğitim Bakanlığı'nda örgün eğitimde Kur'an öğretimi faaliyetlerini, din eğitimi ve öğretimi çalışmalarını, ilgili derslerin öğretim programlarının ve kitaplarının hazırlanmasını Din Öğretimi Genel Müdürlüğü yürütmektedir. Genel Müdürlüğümüz ayrıca, bu alandaki öğretmenlerin meslekî gelişimleri, öğrencilerin eğitimleri ile ilgili her tür eğitim etkinliklerini de koordine etmektedir. Bakanlığımız açısından örgün eğitim kurumlarında verilen Kur'an eğitimini aşağıdaki başlıklar altında tasnif edebiliriz:

Ortaokullarda ve Liselerde Kur'an-ı Kerim Öğretimi

2012 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 6287 Sayılı Kanun ile önemli eğitim reformlarından biri gerçekleşmiş ve okullar 4+4+4 şeklinde kademeli olarak 12 yıl zorunlu hâle getirilmiştir. Yine bu Kanun'un 9. Maddesi ile 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 25. Maddesi'nde değişiklik yapılarak din eğitimi alanında seçmeli derslere imkân tanınmıştır.

Yeni eğitim sistemiyle çocuklarımız artık okullarında Kur'an-ı Kerim, Peygamberimizin Hayatı ve Temel Dini Bilgiler derslerini beş yıldır seçmekte ve okumaktadırlar. Bu dersleri öğrenciler ortaokul 5. sınıftan lise son sınıfa kadar seçebilmektedirler. Kur'an-ı Kerim ve Peygamberimizin Hayatı derslerini öğrenciler hem ortaokullarda hem de liselerde her yıl seçerek 8 yıl okuyabilmektedirler. Temel Dini Bilgiler dersi ise ortaokulda 2, lisede 2 defa olmak üzere toplamda 4 yıl seçilebilmektedir.

Ortaokullarda ve liselerde okutulan seçmeli Kur'an-ı Kerim derslerinde Kur'an-ı Kerim'in lafzen okunuşu ve ana hatlarıyla içeriği hakkında bilgi verilmektedir. Bu öğretim programıyla öğrencilerin;

Kur'an-ı Kerim'in hayatımızdaki yerini fark etmeleri,